

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder.

Medewerkers: Dr. F. A. den Boef, Helpman; Dr. E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr. S. Grefdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. B. Jongeling, Sappemeer; Dr. H. Knoop, Rotterdam; Dr. G. K. Schoop, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Dr. J. Smelik, Apeldoorn; Dr. H. Smilde, Groningen; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr. C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Utrecht; Dr. G. Visé, Kampen; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040 ten name van BUREAU „DE REFORMATIE” — GOES Telefoon No. 2424.

Abonnement: f4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f10.— per jaar. Advertentie: 10 cent per mun. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Het vierde formulier van eenigheid, 5. — Uit de Schrift: Adventweelde in offergang (Hebr. 11:17b). — Kerkelijk leven: Eenigheid des geloofs, „Instemmen” — ook met de leerstukken omtrent „de ziel”. — Opvoeding en Onderwijs: De „A.N.O.V.”-kwesie. Het Kerstevangelie op onze scholen, I. — Zending en Evangelisatie: Brief van Goerue K. Tanahomba. — Stemmen uit onze Kerken. — Het Boek van de Week: De Frieseche Bijbelvertaling, 2. — Vakwetenschap en Praktijk: De juiste verhoudingen. — Groninger brieven. — Korte berichten. — Kerknieuws.

ONZE MEDEWERKERS.

Tot den kring van medewerkers is toegetroden Dr. J. Meester te Brouwershaven. Redactie.

HOOFDARTIKEL

Het vierde formulier van eenigheid.

We gaan het stuk verder lezen.

Begrijpelijkwijze handelt het nu over de verhouding van belofte en bevel.

Ons vorig artikel liet er geen twijfel over bestaan, dat wij tot geen prijs de verleden week besproken formule kunnen aanvaarden. Enkele buitenlanders, den weidschen naam „oecumenische synode” zich geassu-meerd hebbende, mogen dit stuk van '46 — dat met '44 niets te maken heeft — hebben goedgekeurd, wij vermoeden, dat deze approbatie even luchtig geschied is als de andere, tot nu toe ons bekend geworden, verrichtingen van dit gezelschap.

Met onzen bril van verleden week voor de oogen, gaan we nu ook het vervolg lezen. Het luidt:

Deze beide, belofte en eisch, zijn op zulk een wijze aan elkander verbonden, dat de menselijke verantwoordelijkheid ten volle wordt gehandhaafd en nochtans de Heere in Zijn verbond niet afhankelijk is van het doen des menschen.

Hier staat het befaamde woord „nochtans”. Het speelt in de theologie een belangrijke rol: het „nochtans des geloofs” is een liefkoosd en op alle manieren boeiend thema. Maar daarnaast komt het ook in de synodale taal van huidige leerformules voor. Reeds in de uitspraken van 1942 werd het gebruikt en prof. Grefdanus verklaarde toen, niet goed te begrijpen, welke redelijke zin aan het toenmalig gebruik van dit woord toe te kennen viel.

Dit daarlatende, verklaren wij hetzelfde van het woord „nochtans” hier.

Als iemand zegt: „in het huwelijk handhaaft de man het vrouw-zijn van de vrouw en nochtans geeft hij zijn man-zijn niet prijs”, spreekt hij dan een duidelijk woord? Heeft daar het woord „nochtans” redelijke zin?

Ik meen: neen.

Welnu, zoo ongeveer lees ik dezen zin.

Hetgeen voor „nochtans” staat is een waarheid van allereerste eenvoudigheid: „een waarheid als een koe”, als wij zooiets op de voorpagina mogen zeggen. De menselijke partij in het verbond heet de „vrouw”, de bruid des HEEREN. Verantwoordelijk-zijn is haar als vrouw eigen. De „Man” handhaaft dus de „vrouwe-

lijke” verantwoordelijkheid. In het huwelijk van den Schepper-Brudegom handhaaft dus de Man het vrouw-zijn der vrouw. Hetgeen achter „nochtans” gezegd wordt, is precies evenzoo te waardeeren. De goddelijke partij in het verbond heet „de Man”, de Brudegom-HEERE, der kerk. Niet van haar afhankelijk zijn is hem als Man eigen: immers: uw MAKER is uw Man. De Maker-Schepper is nooit afhankelijk van zijn schepsel. In dit huwelijk geeft dus de Man zijn man-zijn nimmer prijs.

Ik heb dus nog nooit zoo'n zoet gebruik van het woord „nochtans” aangezien: in DIT huwelijk handhaaft de Man het vrouw-zijn der vrouw en NOCHTANS geeft Hij zijn Man-en-Maker-zijn niet prijs..... Is dat een nochtans? Welneen.

Als de man denatureert, of de vrouw, dan is er geen huwelijk meer. In dit nochtans-zinnetje kon even goed staan: al houdt de eene partij haar aard, NOCHTANS behoudt de andere ook haar aard...

Maar dat is niet het ergste. Wat bedenkelijk is, heeten moet, is dit, dat de schijn gewekt wordt, alsof er op den aardbodem menschen zijn, die onder den gereformeerden naam één van beide grondwaarheden theoretisch zouden loochenen.

Doch hetgeen bovenal te betreuren valt is dit, dat ook nu de gedachtingang fundamenteel onjuist is.

Immers:

1) de handhaving van de verantwoordelijkheid van den mensch is geen gevolg van het samengaan, in het verbond, van belofte en eisch, doch alleen maar een gevolg hiervan, dat God na Gen. 1:1 altijd in ELKE relatie alle creatuur behandelt naar zijn aard. Ook in de bondsrelatie. Hij neemt het zaad Abrahams aan, en geen zaad van niet-menschen. De mensch is geschapen tot verantwoordelijkheid; de vrijheid Gods heeft daarin zich getoond, dat Hij binnen zijn geschapen wereld naast niet-verantwoordelijke creaturen (zon, maan, sterren, rivieren, winden, beesten) ook wel verantwoordelijke in het aanzijn riep, uit louter welbehagen. Verantwoordelijkheid ligt in het begrip „mensch” reeds opgesloten. Gelijk ook in dat van „engel”. Er zijn filosofen, die ook in het „begrip” persoon het element der verantwoordelijkheid opnemen.

Daarom kan de verantwoordelijkheid niet geschapen worden door het verbond. Noch door een relatie van de twee deelen van het verbond. De nadrukkelijke verantwoordelijk-stelling, ja, die kan wel door de statuten van het verbond geschieden, gelijk deze ook metterdaad zulks doen; maar 't verbond zelf schept niet de verantwoordelijkheid. Het verbond valt onder de voorzienigheid Gods; Hij onderhoudt daardoor en Hij regeert er door (Zondag 10 Catechismus). Daarom MOET het verbond zich aansluiten bij het geschapene („onderhouding”), dit ontplooiën naar zijn aard en het tevens verrijken (het brengt, synthetisch, verrijkende elementen aan), en het zoo tot vervulling brengen (dat is: „regeeren”). Het is voorts duidelijk, dat, waar de tweede fase der verbondsgeschiedenis (die van het „genadeverbond”) zich aansluit bij de eerste (al is ook die tweede fase weer „synthetisch”, en dus verrijkend, iets nieuws aanbrengend tegenover de eerste), ook de tweede bondsgeschiedenisfase geen verantwoordelijkheid scheppen kan. Het verbond, in al zijn fasen, gaat uit van 's menschen verantwoordelijkheid, bouwt erop voort, doet er een gezaghebbend appél op.

Vandaar dan ook, dat die verantwoordelijkheid zou gebleven zijn, ook indien er van geen genadeverbond ooit sprake zou geweest zijn. Denk aan de gevallen engelen. Er is vanouds verschil geweest over de vraag, of ook de engelen „in het verbond” waren. Bedoelt men: in hetzelfde verbond als met den mensch door God is opgericht, dan kiezen wij hier voor de ont-

kennende beantwoording van de vraag. Want het verbond met menschen bouwt voort op de natuur des menschen, en kan dus met geen ander schepsel worden aangegaan. Het belooft menscheelijkenietbare goederen en vordert menscheelijkenietbare werken. Maar wil men de verhouding tusschen God en engel eveneens die van „een” verbond noemen, dan hebben wij daar niets tegen, omdat de bijbel, die van een verbond Gods met „de aarde”, met „zon en maan en sterren” spreekt, ook wel de door God voor den engel beschikte wijze-van-omgang en wijze-van-dienst een verbond zal willen noemen. Wat wij in dit verband willen zeggen, is alleen maar dit: de gevallen engel is na de verbreking van het eerste in geen tweede verbond opgenomen. Voor hem geen „genadeverbond”. Maar verantwoordelijk bleef hij. En zoo is het ook met den mensch. Verantwoordelijk is de mensch altijd — verbond of geen verbond.

Conclusie voorlopig: hetgeen het vierde formulier in het hierboven afgedrukte volzinnetje uitspreekt voor het woordje „nochtans” kan ons geen oogenblik meer interesseeren dan elke andere waarheid-als-een-koe. En wij hebben dan nog twee bedenkingen:

1) dat men den schijn aanneemt, alsof die waarheid-als-een-koe samenhangt met de verbinding van belofte en eisch in 't verbond;

2) dat men ze plechtig vastknoopt aan een andere waarheid, die door het woord „nochtans” verbonden werd aan deze eerste.

Wat 1) betreft: handhaving der menscheelijken verantwoordelijkheid is ook in het vloeken, het straffen; is ook in het aanspreken met de bondsbelofte en den bondseisch voor de eerste maal in 't paradijs, en in alle andere aanspreken van den mensch met verrichte bondsbeloften en verdiepte, ook verscherpte bondseischen in de volgende malen, na het paradijs; is ook in de prediking, in het „aanbieden” van den Christus, in dan wel buiten het verbond; is ook in zending en evangelisatie. Ze is er in alles. In alles handhaaft God een kikkorsch als kikkorsch, en een mensch als mensch, en een verantwoordelijke als verantwoordelijk. Tot in de zending van regen en droogte, van vruchtbare en onvruchtbare jaren toe.

En wat 2) aangaat: juist omdat het handhaven der menscheelijken verantwoordelijkheid zoo'n oer-gegeven is, waaraan — gegeven eenmaal zijn eigen beschikking-van-wet-overeenkomstig-vrijen-raad — God zelf niets meer veranderen kan, omdat Hij eeuwig zich bindt aan zijn raad aangaande het creatuur, — juist daarom KAN op een zinnetje, dat de handhaving der menscheelijken verantwoordelijkheid uitspreekt, geen redelijk „nochtans” volgen. Tenzij dan een „nochtans” waarop volgt, dat God die verantwoordelijkheid opheft, er een uitzondering op maakt, ze buiten werking stelt, ze niet aanziet, ze overdragt, en zoo. Op de uitspraak inzake „handhaven” der verantwoordelijkheid kan geen ander „nochtans” volgen, dan zulk een, dat aan dit „handhaven” tomt, er iets aflijpt. En dat is uitgesloten. Wat hier staat is even zinloos als b.v. de uitspraak: de aarde draait en nochtans bestaat er een duivel. Of: er is een wet van zwaartekracht en nochtans is $2 \times 2 = 4$.

We behoeven, meenen we, nu ook geen lange rede-neering meer om te betoogen, dat ook wat na het woord „nochtans” in het besproken volzinnetje staat, door dezelfde bezwaren gedrukt wordt. De Heere, of de HEERE, God-in-het-werkverbond, of God-in-het-genadeverbond afhankelijk van het doen des menschen? Welneen — een afhankelijk God is geen God. Hij is vrij, en soeverein, en al de rijkdom van het goede huwelijk ligt hierin, dat DIE man de man der vrouw is, gelijk ze in dit bonds-„huwelijk” daarin geprezen wordt, dat de MAKER onze man is. Wie Hem zou afhankelijk stellen, die zou geen „huwe-lijk” meer overhouden; alle verbond, gelijk ook alle

huwelijk, bouwt voort op en sluit zich aan bij hetgeen „van den beginne“ is. Het valt immers binnen de voorzienigheid?

Wij gaan hier niet verder op in. Men wil ons laten gelooven, dat dit vierde formulier een compromis is. 't Zal allicht zoo bedoeld zijn, en dat maakt het nog des te miserebeler voor een „kerk“ die pas zooveel ongelukken met bindingen aan één enkel legstukje uit een heelen breeden mozaiek-vloer-van-compromis heeft aangericht. Hoe dit zij: dit bepaalde zinnetje verdient niet eens den naam van compromis. Een compromis moet op een of andere manier op twee elkaar bekampende meeningen ingaan. Dit stukje proza gaat nergens op in. Het is gesproken in de ruimte. Zoo iets van: het contract tusschen A en B is zoo ingericht, dat de echte A met den echten B te doen krijgt en nochtans de echte B met den echten A te doen krijgt.

We komen volgende week tot een afsluiting in thetischen vorm: voor ditmaal genoeg. K. S.

KEPKELEK LEVEN

„EENIGHEID DES GELOOFS“.

Nu van vele zijden gevraagd wordt hoe wij het verschijnen van het nieuwe blad „Eenigheid des Geloofs“ moeten beoordeelen, lijkt het mij goed als antwoord op die vraag de volgende brieven te publiceren.

Toen ik van den Uitgever het verzoek ontving mede te werken, schreef ik dezen brief:

Zeer tot mijn spijt kon ik de vergadering inzake „Eenigheid des geloofs“ niet bijwonen. Dit spijt me te meer, omdat ik tot nu toe wegens ziekte en drukte met U over dit blad geen contact kon hebben en ook omdat ik ten aanzien van het samenwerken in een blad van twee namen enkele opmerkingen wilde maken waaromtrent ik gaarne het oordeel der redactie wilde vernemen voor en aler ik een definitieve beslissing zal kunnen nemen inzake een eventuele medewerking. Voor de duidelijkheid moge ik mijn opmerkingen onder de volgende punten ordenen.

1e. Wanneer een blad als „Eenigheid des geloofs“ wordt uitgegeven, kan dat alleen in waarachtigheid geschieden, wanneer de werkgemeenschap, die het blad redigeert zal, inderdaad in „eenigheid des geloofs“ verbonden is.

2e. Voor een werkgemeenschap welke voor haar deel exponent der „Gereformeerde gezindte“ wil zijn, vindt deze eenigheid des geloofs haar uitdrukking in de gereformeerde belijdenisschriften: de drie formulieren van eenigheid.

3e. De gemeenschappelijke erkenning van het bestaan van deze eenigheid des geloofs, welke volgens Zondag 21 van den Heid. Cat. het criterium en doel der kerkvergadering is, impliceert, dat in allen leeft het oordeel dat de kerkelijke gedeelheid van hen, die in deze eenigheid des geloofs voor Gods aangezicht staan, een zonde is voor God en dat dus op die eenheid moet worden aangewerkt, gehoor gevende aan een opdracht van Christus.

4e. De gemeenschappelijke erkenning van het bestaan van een dergelijke eenigheid des geloofs betekent, dat voor allen de hand aan de gereformeerde belijdenisschriften noodig maar ook voldoende is ter vorming of herstel van een waarachtige, kerkelijke eenheid.

5e. Uit het bovenstaande vloeit voort, dat naast of boven deze drie formulieren van eenigheid door allen die samenwerken geen kerkelijke confessionsale uitspraak kan worden aanvaard — afgedacht van zijn persoonlijk al of niet instemmen daarmee — als criterium voor de vorming of verbreking van kerkelijke eenheid.

6e. Dat het hanteren van een dergelijk naast of boven de drie formulieren van eenigheid vastgesteld stuk op zulk een wijze dat het als criterium wordt gehanteerd bij het al of niet opnemen of uitwerpen uit de kerkelijke gemeenschap en de ambtelijke bedieningen, als seculier moet getrandeerd worden.

Ik meen dat ten aanden van het bovenstaande klaarheid moet verleggen zijn, zullen we in dit moment van de kerk-geschiedenis op waarachtige wijze kunnen pretenderen op een bepaald terrein te kunnen samenwerken „in eenigheid des waren geloofs“.

Op dit schrijven ontving ik een antwoord van De A. Dondorp van Heemstede, mede namens De van Teylingen van IJmuiden. De Dondorp is secr. van de redactie van „Eenigheid des geloofs.“ Ik antwoordde op dien brief aldus:

Amiel,

Het wordt meer dan tijd jullie brief te beantwoorden. Ik heb daarmee gewacht, omdat ik hoopte nog een reactie van De Graaf te zullen ontvangen. Dondorp schreef immers aan het eind van zijn brief: Ik schrijf je vast namens Van Teylingen en mij. Er wacht nog antwoord van De Graaf. Tot nu toe heb ik evenwel nog niets ontrent een antwoord van De Graaf vernomen. En omdat het eerste nummer van „Eenigheid des Geloofs“ inmiddels reeds verschenen is, wil ik mijn reactie op jullie brief niet langer voor me houden.

Ik zou eerst in het algemeen iets willen zeggen over het blad en daarna speciaal op enkele punten van jullie brief ingaan.

Voorop wil ik dan, dat een innig contact tusschen en een bewust streven naar eenheid van de uiteengescheurde deelen der Gereformeerde gezindte één van mijn innigste wenschen en bovenal — want wat betekenen mijn wenschen? — een zeer nadrukkelijk gebod van God en Zijn Zoon Jezus Christus is. Ik kan met een eerlijk geweten zeggen dat mijn houding en actie in den kerkelijken strijd der laatste jaren niet het minst beheerscht en gestuurd werden door de begeerte aan dat gebod des Heeren gehoorzaam te zijn. Het was mijn vaste overtuiging — ik heb daarvan rekenschap afgelegd zoowel in „Rondom 1905“ als in „In den chaos“ — dat het besluiten en handelen der Synodes van 1942 en volgende jaren de kloven

welke tusschen de verschillende sectoren van de Geref. gezindte reeds onheilspellend gapten, op volbrekt onverantwoorde wijze zouden verdiepen en verwijden en dat de Gereformeerde Kerken aldus op élanante wijze zouden inbotsen tegen den eenheidswil van onzen Heiland, welke Hij in zijn hoogenpriesterlijk gebed zoo aangrijpend vertolkt!

Zooals jullie weten ben ik reeds voor jaren gegrepen door het streven van Groen van Prinsterer en zijn „geheimraad“ Wormser, om de gansche Geref. gezindte naar de ware eenheid te leiden, dat wil zeggen: ze te vergaderen onder dezelfde kansen en om dezelfde avondmaalstafel om ze daarna en als gevolg daarvan ook in heel de geestelijke worsteling hunner dagen als één man te doen optreden. Ik wil graag hun spoor volgen. En ik zal iedere poging, ook die welke zich daarbij wil bedienen van een eigen orgaan, van ganscher harte steunen, indien zulk een poging ondernomen wordt conform de normen van waarachtigheid en eerlijkheid, welke God voor al onze handelingen stelt.

Vervolgens wil ik opmerken, dat ik speciaal De Woelderink graag over een eigen blad zie beschikken. Het is volkomen terecht door Prof. Ridderbos Sr. nog onlangs gezegd, dat de beweging — naar mijn, en ook jullie, overtuiging een inderdaad reformatische beweging — tegen welke de Generale Synodes der laatste jaren zich zoo verbeten richtten, in Woelderink een der meest invloedrijke leiders bezit. Ik zal nooit den moeden tijd vergeeten welke ons in het ressort van de classis Haarlem samenbracht. Want levendig staan mij nog voor den geest de diepe vreugde waarin wij toen samen spraken over het groote geschenk Gods dat Hij in een boek als Woelderink's Doopsformulier aan zijn volk had gegeven. Wat waren we toen gelukkig! Met welk een ontroering beleefden we het wonder gebeuren, dat God ons vooral ook door Woelderink's werk van een anavisme van scholastiek, holle verstandelijkheid en pietisme verlosste, en ons deed verstaan wat het beteekent te leven uit de belofte! Ik wil mij graag leerling van Woelderink noemen en dank God voor wat Hij ook mij in hem heeft gegeven. En zou ik dan niet graag zien, dat hij een eigen orgaan heeft, waarin zijn reformatische boodschap tot ons komen kan?

Daarbij komt nog iets — ik schrijf dat nu ik het eerste nummer heb doorgelezen —: wanneer „Eenigheid des Geloofs“ zoo voortgaat wordt het blad misschien wel de sterkste en meest gevarieerde tegenstander van de ongelukkige theologie waarmee de Synodes van 1942—1943 en 1945 de Gereformeerde Kerken vergiftigden en voortgaar te vergiftigen. Trouwens ook zonder het eerste nummer gezien te hebben stond dit reeds vast. Het was immers Woelderink die de scherpste kritiek op de beruchte leerutspakken gaf. Schreef hij niet in „Belofte en werkelijkheid“ dat „als de sacramenten verzekeren, dat men inwendig gehelligd is en men neemt aan, dat men dat van de kinderen niet weet of men ontken dat, dan zegt men, of dat God een leugenaar is of men werpt Gods parolen voor de swijnen. Maar in een dergelijke leer wordt het hart van de reformatische prediking dooddoelend gewond.“ De synodale leer komt, naar hij uitvoerig belooft, in meer dan één opzicht in „flagranten strijd“ met „de reformatische theologie“; ze vaart „met volle zellen de haven van de Roomsche leer“ in en ze tast „het stuk van de rechtvaardiging door het geloof alleen“ „in den hartader“ aan.

En hoe een man als Dr. Oorthuis over het synodale theologische geknulsel zou denken was ook voor jullie geen geheim! Het eerste nummer van „Eenigheid des Geloofs“ evenwel overtreft in dit opzicht aanstonds reeds alle verwachtingen. Als Dr. Oorthuis schrijft dat de Heere tot ieder lid van Christus' kerk en dus ook tot ieder gedoopt kind zegt: „In den Doop heb ik u beloofd en bezwoeren, dat de belofte — en dan niet een „algemeene“, maar „Gods belofte van vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid om Christus' wille“ — ook voor u is, voor u persoonlijk — dan is daarmee al wat de synodes der laatste jaren utspakken, naar zijn „zakelijke“ en wat voor andersoortigen inhoud ook, radicaal verworpen. En zou ik mij om 's Heeren wil en om der gemeente wil daar niet over verheugen? Vooral ook omdat een blad als „Eenigheid des geloofs“ allicht ook op die plaatsen zal doordringen, waar Reformatie en Vrije Kerk reeds zijn verbannen.

Daarbij komt nog iets.

Ten gevolge en na de vrijmaking is een geheel andere situatie in de Gereformeerde kerken ingetreden. Globaal genomen kon men vroeger drieërlei, niet scherp afgegrensde, maar toch in haar kern zich duidelijk van elkaar afteekende strooming onderscheiden. Er was voorreest de steeds zwakker wordende groep van hen, die nagenoeg kritiekloos leefden uit de kuyperiaansche traditie. De theologie van Kuyper, zijn systeem, was hun vleesch en bloed geworden. Onbewust identificeerden zij de kuyperiaansche conceptie met de boodschap der belijdenis, ja met Gods eigen woord. Het is deze strooming welke op de synodes van 1942 en volgende jaren de overwinning behaalde, al blijkt deze overwinning hoe langer hoe meer juist voor haar een Pyrrhus-overwinning te zijn geweest.

Daaroptegenover — ik zou bijna zeggen: uiterst links — roerde zich de steeds zeer sterke subjectivistische strooming. Ravinck gaf in zijn bekende rede „De toekomst onzer kerken“ daarvan een fijne typeering. De vertegenwoordigers van deze nuance verlegden volgens hem het accent van het dogma naar eigen beleving en ervaring. De primaire vraag was voor deze menschen niet: wie is Christus? maar: wie is Hij voor mij? en wat doet Hij in mij? Vooris waren zij zeer geïnteresseerd voor de psychologie. Zij verwachtten van de psychologie belangrijke steun voor de oplossing van wijsgeerige vragen en stelden zich serieus de vraag of de psychologie voor het verstaan der Openbaring niet belangrijke diensten zou kunnen bewijzen, ja, zelfs zou kunnen leiden tot een nieuwbouw der theologie. Ten gevolge van deze psychologische geïnteresseerdheid en deze sterke aandacht voor zelfbeschouwing voolde deze strooming zich verwant aan het pletisme. Bovendien wilde men „open“ zijn voor de niet christelijke wetenschap en de niet christelijke cultuur. Men wilde waardeeren het goede dat optoefde buiten de eenheid der kerk. Moest men niet verwachten dat krachtens Gods algemeene genade „wonderen van waarheid en schoonheid“ in de ongelovige wereld zouden openbaar worden? En eindelijk leefde in deze „jongeren“ van destijds een zeker relativisme. Kunnen wij, zoo vroeg men zich af, wel voor het Gereformerd beginsel opkomen met de pretentie alsof het de waarheid zou zijn?

Deze strooming was sinds den vorigen wereldoorlog steeds sterker. Ze sympathiseerde min of meer met Geelkerken, ze oriënteerde zich aan de ethischen, ze had sympathie voor de N.C.S.V., ze verwachtte wat goeds van de Buchmannbeweging. Maar onder den permanenten druk van de Kuyperianen en de zoo aanstonds te noemen derde strooming, hield ze zich koest en als bepaalde figuren zich eens wat ver van hunk waagden,

UIT DE SCHRIFT

ADVENTSWEELDE IN OFFERGANG.

„...en hij, die de beloften ontvangen had, heeft zijn eeniggeborene geofferd“.....

Hebreë 11: 17b.

Wat heeft Abrahams offergang naar Moria nu met Advent te maken? Loopen daar nu lijnen van Genesis 22 naar Lucas 1 en 2?

Hebreë 11 geeft ons daarop een bevestigend antwoord: Abraham is wel waarlijk Adventskind. Want „advent“ wil letterlijk zeggen: komt. En de beloften, waarvan de Schriften vol zijn, in den Ouden zoowel als in den Nieuwen Dag, zijn één verkondiging van het Evangelie: „de Heere komt!“ Hij komt met de vervulling van Zijn beloften. Daarom werd 't Kerstfeest — heeft Abraham niet met verheuging verlangd, opdat hij den dag van Christus zou zien — en heeft hij hem niet gezien? — en is hij niet verblijd geweest? — Daarom wordt 't Kerstfeest, alle dagen, en op den Doorluchtigen Dag, dien de Kerk „jongste dag“ pleegt te noemen, volmaakt — ja Christusfeest! En Adventskinderen zijn zij, die den HEERE verbeelden, de gegeven belofte vasthouden, vurig bidden: „kom, Heere Jezus, ja kom.....“

De HEERE komt, met de vervulling van Zijn beloften — maar (en dat is de diepe rijkdom, doch ook de ernstige verantwoordelijkheid van het Verbond der genade) alléén in den weg van het geloof. En dat glanst boven Abrahams offergang: door het geloof!

Want de dag van Christus is dit: dat de dooden levend worden gemaakt. Dooden levend maken? daar glimlacht de natuurlijke mensch om. Maar de geestelijke geloóft, want hij heeft de beloften ontvangen en geloóft. Abraham geloóft: aan Sara wordt een zoon geboren — dat is de belofte des HEEREN. Zoo luiden de klokken van Advent.

Abraham geloóft. Het wordt nog moeilijker, nog moeilijker voor hem, dan toen 't ongerijmd was: toen had hij Izak nog niet — nu bezit hij hem, en dit kind is de weelde van zijn oude leven. Adventsweelde — zoo komt Messias immers? En nu gaat de oude vader zijn offergang, den zwaarten van zijn leven, zwaarder dan zijn elgen doodsgang. Houden de klokken van Advent voor eeuwig op te luiden? Waar blijft God de HEERE nu met Zijn beloften? Staat heel de Messiaansche eeuw niet als op de punt van een naald?

Abraham geloóft. Hij offert zijn jongen. Den zoon der beloften. Toen hij geboren werd, terwijl vaderkracht en moederschoot verstorven waren, klonken de Adventsklokken: de dooden worden levend gemaakt! En Abraham zag den Dag van Christus.

Nu wordt het stil op Moria. Zwijgen de Adventsklokken?

NEEN! Nóg ziet Abraham den dag van Christus. In zijn hart luiden de klokken, de klokken van Advent, al is de nevel zwaarder dan ooit. Door het geloof offert hij zijn eeniggeborene, overleeggend: God is machtig, hem uit de dooden te verwekken. Dat is de dag van Christus: dat de dooden worden levend gemaakt!

O, die beloften! Daar staat de HEERE achter. En Hij komt! Op Moria. — Over de velden van Bethlehem-Efratha. — In den dag van glorie en weedom. — Het is Advent. En Adventskinderen zijn zij, die gelooven. Die met een groot verlangen den dag van Christus verbeelden. Kom, Heere Jezus, ja, kom.

Apeldoorn.

J. SMELIK.

reïreerden ze na een opkomende kritiek meestal zeer spoedig — helms niet steeds op een bijzonder indrukwekkende manier.

En eindelijk was er de strooming welke onder de stimulans van mannen als Schilder, Vollenhoven, Dooyeweerd, Woelderink, Jansz bewust en resoluut teruggreep op de reformatie. Ze wilde Gods Woord weer verstaan, zooals het naar zijn aard is, dus als de niet-wetenschappelijke, concrete boodschap des HEEREN. Ze wilde zich zoo diep mogelijk bewust maken het onderscheid tusschen Woord Gods en het theologisch systeem. Ze wilde doorbreken de zinloze worsteling van subjectivisme en objectivisme, weer komen tot het leven uit het van boven komend en normatieve genadewoord van God. Ze wilde weer leven uit het sola fide en het sola gratia in iedere situatie en bij elke beslissing.

Zij, die in 1944 en volgende jaren uit de Gereformeerde Kerken werden gedreven, behoorden in hoofdzaak, wilden althans behooren, tot deze laatste genoemde nuance. De eerste strooming verloor en verliest zenderoogen haar kracht en invloed. Haar constructies hebben den greep op de geesten verloren in de geweldige, geestelijke dynamiek onzer dagen. Met name de studeerende jeugd is er sberisch voor. Jullie weten evengoed als ik, dat bij de scherpe, levende geesten onder de studeerende jeugd voor zoover ze niet religieus onverschillig wordt, Karl Barth troef is. En temidden van alle verwarring komt nu de tweede strooming met kracht naar voren. Ze was verschrikkelijk synodaal. Niet — dat nemen we naar den aard der beide allereerst aan — uit persoonlijke motieven, maar omdat ze intuitief krachtens haar subjectivistisch-personalistische instelling in de vertegenwoordigers der laatste genoemde nuance haar meest principieele en krachtigste tegenstander ontwaarde. Wel was de verbeeldenheid waarmee ze nieuwe leerstellingen vaststelde en handhaafde en schoningen chiep voltrekken in

flagrantie
hartigheid
schappen
getobd me
van de bu
het besluit
om de la
synodale
inwendig
tisch groo
actie. Du
tien ja
hebben g
hij is med
de N.C.S.
oort tot
Nu gesch
die een
„haar ke
amied....
teit On
dragers
graven v
roepen s
Nu zou
zijn, dat
Ravinck,
hebben g
allertief
n gouden
Gereform
dat over
uit de re
juister ge
naar waar
Hoezeer
de geboek
ik tot mi
latie, niet
Ik wil i
en verla
Jullie l
opgeheven
doen —
van God
doet in d
woord, d
Voorre
waag is v
een avon
eenige re
avondma
heid des
spot met
geloofs“
over kop,
en tot nu
fereeren
leven het
activiteit
aanwezig
Vervolg
de „eeng
uiterda
len niet
aansteden
hinderen
heid des
criterium
welken
Wanne
en onop
situatie
Want i
conform
klaren vo
vorme, c
ders onop
ten zijn
namen d
geschiede
hun reke
nog pas
leergang
hebben e
gen. Kan
moeten a
gemeenz
aangezich
singen en
utspakke
metterda
daar niet
Maar t
welke aar
aangezich
gen, wan
zweren —
ale wij
en werke
utspakke
sieden v
Terwijl
laatste sy
hun ten
dus geen
zullen lee
eentenim
het onder
op soer
niet alle
ming is
tegenin b
En terw
wij kunne
mede-amt
werpen b
met wile
schap le
den —